

Bedömarutlåtande: Utbildningsutvärdering med extern bedömning vid Försvvarshögskolan

Ledarskap under påfrestande förhållanden (grundkurs, fortsättningskurs och påbyggnadskurs)
Datum för slutversion: 2020-01-30
Slutgiltigt bedömarutlåtande sänds till bedömargruppens sekretariat för expediering inom Försvvarshögskolan.

Utbildningsutvärderingen med externa bedömare har utvärderat utbildningens förutsättningar, utformning, genomförande och resultat samt hur utbildningen säkerställer hög kvalitet och arbetar med kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling. Detta har gjorts utifrån utvärderingskriterier som svarar mot kriterierna i Försvvarshögskolans inrättandedokument.

Följande personer har ingått i bedömargruppen:

- Ulrika Haake, professor, Umeå universitet (extern sakkunnig, ordförande)
- Olav Kjellevoid Olsen, försteamanuensis, Universitetet i Bergen (extern sakkunnig)
- Gunnar Hult, professor, Försvvarshögskolan (intern sakkunnig)
- Irene Clément, militär lärare, sektionschef, Försvvarshögskolan (intern sakkunnig)
- Annika Löfgren Lundqvist, samordnare civilt försvar, Länsstyrelsen Västra Götalands län (arbetslivsrepresentant)
- Fabian Hasselblad, student, Försvvarshögskolan (studentrepresentant)

Följande underlag har ingått i utbildningsutvärderingen:

- Självvärdering
- Kursplaner och litteraturlistor
- Kursbeskrivningar (2018)
- Kursutvärderingar (GK 2018)
- 5 slumpvist utvalda självständiga arbeten (kandidatuppsatser)
- Lärarförteckning
- Nyckeltal (sökstatistik och prestationer)

Bedömargruppen har därtill genomfört intervjuer med företrädare för utbildningen respektive studenter.

2019-12-09 genomfördes en intervju med följande studenter:

- Daniel Walfridsson
- Linnéa Fernström
- Klara Axelson

2019-12-10 genomfördes en intervju med följande lärare:

Datum
2020-01-30

- Jennifer Hobbins, lektor
- Susanne Hede, adjunkt
- Lars Wetterskog, militär lärare
- Claes Wallenius, lektor

2019-12-10 genomfördes en intervju med följande företrädare för utbildningsledningen:

- Eva-Karin Olsson, institutionschef
- Pär Daléus, avdelningschef
- Magna Robertsson, studierektor

Läsanvisning

Självvärderingen, som varit ett av bedömargruppens underlag, baserades på den LUPF-verksamhet som genomfördes under 2018. I vårt utlåtande kommer dock även uppfattningar från erfarenheter gjorda av studenter, lärare och ledningspersoner (som t.ex. framkommit vid intervjuer) under 2019 att tas med. Detta gör att brytpunkten mellan de dåvarande 90 hp-kurserna på grundnivå och det planerade mastersprogrammet kommer att synas i utlåtandet. Vi har valt detta angreppssätt då vi anser att det är det mest lämpliga för att utvärderingen också ska fungera som ett konstruktivt underlag för fortsatt utveckling. På så sätt kan utlåtandet också komma till nytta i framtida diskussioner.

Efter denna bakgrundsbeskrivning följer på sidan 3-13 själva utlåtandet och därefter på sidan 14-19 en bilaga med lärandemålsmatriser.

Datum
2020-01-30

Utlåtande

A) SAMMANFATTNING AV DE VIKTIGASTE SLUTSATSERNA

Gruppens bedömning är att Ledarskap under påfrestande förhållanden (LUPF) med dess 90 hp sammantaget håller en god nivå och att utbildningens kvalitet är tillfredsställande.

Styrkor för genomförande finns i lärarlagstanken samt kollegiala, pedagogiska fora och i att många lärandemål är tydligt beskrivna och begripliga. Även forskningsanknytningen framstår som god i de lästa uppsatserna som väl täcker av tidigare forskning, är av god kvalitet, visar på metodologisk medvetenhet och är språkligt habila. Det finns också disputerade lärare inom för kurserna relevanta ämnesområden. Även lärandemiljön (frikopplat från den rent tekniska Canvas-miljön) bedömer gruppen håller en god nivå och är tillmötesgående vad gäller studenternas behov och önskemål.

Sammantaget framstår möjligheterna till studentinflytande som goda och utbildningen arbetar aktivt med att förbättra de områden där aktiviteten varit bristfällig. Vidare finns en medvetenhet och kunskaper om genus-/jämsköldhetsperspektiv som syns framförallt i valet av litteratur på flertalet kurser. Inom området LUPF finns också breda kurser med intressanta och relevanta infallsvinklar och med relevant metodutbildning som kan komma till nytta t.ex. i analys- och planeringsfunktioner i kris-/krisstaber, för sådant som kräver handling och som stärker förmågan att förebygga och motstå krisituationer. Det är kurser lämpliga för personer som har arbetslivserfarenhet eller för att ingå som en del i grundläggande utbildning för yrken som är av operativ (kris-) karaktär.

Det framkommer även vissa brister som med fördel kan åtgärdas inom ramen för kursutvecklingsarbete och den eventuella omstöpnigen av de utvärderade kurserna in i ett nytt mastersprogram. De främsta bristerna framkommer i relation till konstruktiv länkning och de nationella examensmålen. Det verkar inte förekomma något kontinuerligt arbete med de nationella examensmålen i samband med kursutveckling och kursrevideringar. Delkursernas lärandemål täcker inte på ett tydligt sätt upp de nationella examensmålen nr. 7 och 8. Mångfald och likabehandling framstår som ett svagt område och även om genus och jämställdhetstemat finns representerat, behöver den röda tråden från lärandemål till genomförande och litteraturval tydliggöras. I självvärderingen sägs att fler adjunkter bör rekryteras, men om LUPF kommer att ingå i ett nytt mastersprogram blir frågan om fler disputerade lärare och gärna en professor istället av stor vikt.

Vad gäller lärandemiljön framkommer som ett problem lärares bristande förmåga att använda den nya plattformen Canvas på ett bra och pedagogisk sätt. Vad gäller studentinflytande brister det i kontinuerlig dialog mellan utbildningen och kåren för att underlätta för varandra vad gäller ökat studentinflytande och högre svarsfrekvenser på kursutvärderingar. Gruppen bedömer att arbetslivskopplingarna behöver utvecklas och tydliggöras inom LUPF-ämnets kurser. Det har inte gjorts någon tydlig uppföljning av vad alumner som läst detta ämne hamnat efter utbildningen, vilket är en svaghet. Även vad gäller hållbarhetsmålen och vissa internationella perspektiv, är bedömningen att dessa inte täcks in av de lärandemål och kursinnehåll som finns på LUPF-kurserna i den utsträckning och med den inriktning som vore relevant. Under område E nedan framkommer mer konkreta förslag till åtgärder utifrån det ovan presenterade. Sammantaget är dock bedömningen att LUPF-utbildningen har en tillfredsställande kvalitet.

Datum
2020-01-30

B) ALLMÄN BEDÖMNING OCH BESKRIVNING AV UTBILDNINGEN GÄLLANDE UTFORMNING, GENOMFÖRANDE OCH RESULTAT SAMT HUR UTBILDNINGEN SÄKERSTÄLLER HÖG KVALITET OCH ARBETAR MED KVALITETSSÄKRING OCH KVALITETSUTVECKLING.

Nedan följer en beskrivning av den bedömning som gruppen gjort av olika aspekter av vikt för att visa på en god kvalitet på utbildningen.

- **Nyckeltal**

Söktryck (2017-2019)

En analys av nyckeltalen kring de tre kurserna i "Ledarskap under påfrestande förhållanden" (LUPF), visar att sökandeunderlaget till de mellan 30-45 platser på grundkursen varit relativt högt de senaste åren, med drygt 200 st 1-3 handssökanden per tillfälle. Däremot har fortsättningskursen med i snitt dryga 40-talet 1-3 handssökanden (till 16 platser) och påbyggnadskursen med ca 20 st 1-3 handssökanden (till 14 platser) ett söktryck som inte är särskilt högt och som riskerar att kurserna inte kan ges i full omfattning och med tillräckligt hög kvalitet.

Genomströmning (2016-2018)

Utifrån de underlag som funnits till hands ser det ut som att genomströmningen varierat genom åren. För grundkursen har det framförallt för männen vid något av åren varit en relativt låg genomströmning (under 50%), medan den i övrigt legat på en relativt god nivå. För fortsättnings- och påbyggnadskurserna är det svårt att se några mönster då det är få kursdeltagare, men genomströmningen förefaller ändå vara på mellan 60-90% för de olika kurstillfällena. Det är svårt att få någon entydig bild av genomströmningen utifrån detta.

- **Utformning, innehåll, examination mm**

Examinationer:

Bedömningen utifrån underlagen är att det är en liten variation vad gäller examinationsformer. Det står skriftlig tentamen och seminarier på alla kurserna, förutom examensarbetskurserna. Dessa examinationer kan ju till sin form ändå variera en del, vilket gör att det inte behöver vara ett problem.

Under "Kunskapskontroll och examination" står det i de flesta delkurser: "Deltagande i seminarieverksamheten är obligatoriskt." Då ingen undervisning kan vara obligatorisk utan att vara examinerande/kunskapsprövande bör det formellt stå att seminarierna är examinerande och hur de examineras – dvs. att seminarierna innefattar vissa prestationer (aktivt deltagande, relevanta diskussionsinlägg osv.).

Överensstämmelse mellan kursbeskrivningar, lärandemål och val av litteratur:

Gruppens bedömning är att vissa delkurser saknar tydliga kopplingar mellan kursbeskrivningar/lärandemål och val av litteratur. T.ex. i Fortsättningskursen finns mycket beskrivet om internationalisering/internationella perspektiv i texter om kursen/kursens mål, men det blir inte lika tydligt hur detta omsätts i praktiken, genom t.ex. val av litteratur. Detsamma gäller t.ex. genus- och jämställdhetstemat, som tvärtom ofta är välrepresenterat med litteratur, men knappast alls syns i kursbeskrivningar/lärandemål.

Datum
2020-01-30

Examensarbeten C-nivå

De fem examensarbeten som funnits till gruppens förfogande för genomläsning håller en god till mycket god nivå. De är välstrukturerade och genomarbetade och har en hög kvalitet.

I Påbyggnadskursens beskrivningar av lärandemålen saknar gruppen formuleringar av lärandemålen som tydligare knyter an till de nationella examensmålen. För opposition kan ord som "kritiskt värdera" annan students examensarbete användas osv.

Kursernas mål och innehåll – och dessas kopplingar till de nationella examensmålen (se bilaga 1 för en översikt)

Examensmålen är med två undantag (Lärandemål (LM) 7 och 8) väl täckta med spridning över flera kurser och delkurser, med lärandemål representerade som lägst vid fyra tillfällen (LM 4, 5 och 6). Lärandemålen är tydliga och begripliga samt beskriver, med något undantag, en tydlig, relevant och logisk progression i stegringen av utbildningen. Även kursernas fokus och innehåll bygger en logisk röd tråd fram till examensarbetet.

Ämnets karaktär gör att det finns goda förutsättningar att uppfylla värderingsmålet "visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter", då två delkurser på fortsättningskursen har fokus på kulturella faktorerens betydelse respektive etiskt ledarskap.

Lärandemålen är inte beskrivna i förhållande till kunskapsformerna, i enlighet med de nationella examensmålen, 1) kunskap och förståelse (exempelvis faktakunskaper och kunskaper om teorier och metoder), 2) färdighet och förmåga (exempelvis analys, problemformulering, kommunikation) samt 3) värderingsförmåga och förhållningssätt (exempelvis insikter rörande etik och vetenskapens roll i samhället samt förmåga att själv utveckla sin kunskap), i enlighet med FHS instruktioner¹. De är dock (med ett undantag: Påbyggnadskursens delkurs 2) ordnade efter progressionen i kunskapsformerna.

För vissa lärandemål anges två aktiva verb. Här kan man tänka sig att det verb som har den lägsta komplexiteten uppnås underförstått om studenten uppfyller det som har den högre komplexiteten. Ordningen på de aktiva verben i lärandemålen är dessutom ologisk i Fördjupningskursens Delkurs 1 (Beskriva är enligt Blooms taxonomi av lägre komplexitet än Analysera, ändå kommer Analysera först).

Progressionen mellan Fördjupningskurs och Påbyggnadskurs avseende vetenskapliga perspektiv haltar något. Problematisera har en högre grad av komplexitet än Redogöra för. I Fördjupningskursens Delkurs 2 är målet att "beskriva och problematisera" olika vetenskapsteoretiska perspektiv medan målet i Påbyggnadskursens Delkurs 3 är att "redogöra för" olika vetenskapsteoretiska perspektiv.

- **Forskningsanknytning**

Delar av den undervisande personalen är disputerad i för LUPF relevanta och angränsande ämnen (psykologi, sociologi, pedagogik, arbetsvetenskap och statsvetenskap) när disputerade inom det mer specifika ämnet LUPF inte finns tillgängliga. Undervisning nyttjar delvis av egen personal framtaget och forskningsbaserat material. Kursvärderingarna framför inget som skulle påtala bristande vetenskaplig lärarkompetens. En tillsättning av professor i ämnet skulle dock vara önskvärt och är under process.

- **Lärarkompetens**

Lärarna består av fem disputerade, två doktorander, tre adjunkter/militära lärare. I underlagen framkommer en önskan om fler adjunkter, men samtidigt pekas på att andelen professorer och docenter som aktivt deltar i utbildningen är klart lägre inom ledarskapsämnet än inom t.ex. statsvetenskap. Om det ska blir ett nytt mastersprogram, är gruppens åsikt att framförallt en

Datum
2020-01-30

förstärkning av disputerad personal (gärna en professor) behöver göras, vilket också beskrivs vara under tillsättning.

- **Lärandemiljö**

Utifrån underlag och intervjuer med studenterna bedömer vi att den pedagogiska miljön, frikopplad från den rent tekniska Canvas-miljön, som bra och tillmötesgående för studenternas önskemål.

Den tidigare lärplattformen var inarbetad och verkar ha fungerat bra. Den nya lärplattformen Canvas som infördes hösten-19, verkar dock inte ännu fungera optimalt. Studenterna ger exempel på svårigheter i kommunikationen, tekniskt strul, och att uppladdade pdf-filer med angivande av lektionssalar inte stämmer med Time Edit-versionen. Detta medför bl.a. att studenterna går till olika lokaler för sina föreläsningar. Lärarna framför också en medvetenhet om att det finns vissa problem i handhavandet av Canvas. Ledningen uppfattar dock att Canvas på det stora hela fungerar bra. Här vill gruppen framföra att man kanske behöver fundera över vad som behöver åtgärdas i och med införandet av Canvas.

- **Studentinflytande**

Vi bedömer att ämnet Ledarskap under påfrestande förhållanden ger möjlighet till studentinflytande och för studenter att ta en aktiv roll i utvecklingen av utbildningen genom skriftliga utvärderingar och studentrepresentation vid ämnesrådet (ÄR). Studenterna ges möjlighet att ta del av en sammanställning av utvärderingarna som inkommit och kursplanen innehåller nu även ett bestående avsnitt där förändringar som uppkommit baserat på utvärderingar avhandlas. Det finns dock aspekter av studentinflytande som går att utveckla vidare (se s. 9 nedan).

- **Jämställdhet, genus och mångfald**

På vissa kurser är genusperspektivet och jämställdhetsfrågorna fokuserade på ett tydligt och bra sätt, på andra inte. Det blir inte lika tydligt med kursernas kopplingar till mångfaldstemat och lika villkor. Den form som verkar fungera och är god, är att tänka på sammansättningen av studiegrupper under kursernas gång utifrån en tanke om mångfald.

Grundkursen och Påbyggnadskursen: Här finns litteratur på kurserna som går in på genus och jämställdhet, vilket är bra – men ingenstans finns något lärandemål som nämner genus, jämställdhet, mångfald, lika villkor eller etnicitet. Gruppens åsikt är att lärandemål, kursbeskrivningar och litteratur bör spegla varandra.

Fortsättningskursen: I delkurs 1 finns uttryckligen ett lärandemål kring genusperspektivet, vilket är bra. Här är gruppens bedömning att mångfald/lika villkor/etnicitet osv också kan föras in eftersom den handlar om kulturella förhållningssätt.

- **Arbetslivsfrämjande, hållbarhet och internationalisering**

Arbetsliv

Angående kopplingen till marknad, arbetsliv och samhällsbehov finns det en tilltro hos utbildningsanordnarna att utbildningens akademiska prägel, i relation till ledarskap under påfrestande förhållanden, i sig ger studenter en fördel gentemot andra typer av ledarskapsutbildningar. Det finns även hopp om att utbildningen inom ramen för ett mastersprogram ska kunna fungera som en typ av uppdragsutbildning för olika samhällsaktörer i framtiden.

Vissa kopplingar till arbetslivet har åstadkommit i kurserna genom att bjuda in externa gästföreläsare med erfarenhet från den ämnesspecifika inriktningen. Detta har varit ett mycket uppskattat inslag och

Datum
2020-01-30

en högt värderad aspekt i utbildningen bland studenterna. Dock finns mer att göra vad gäller möjliga arbetslivskopplingar (se s. 12 nedan).

Hållbarhet

Hållbarhetsmålen har tre dimensioner; den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga dimensionen. Hållbar utveckling syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna, uppnå jämställdhet och egen makt för kvinnor och flickor, säkerställa varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. Överlag finns inslag i kurserna kring genus- och jämställdhetsperspektiv, vilka är del av hållbarhetsmålen. De övriga målen verkar saknas i kurserna. Hållbarhetsmålen och hållbar utveckling förutsätter förändrade förhållningssätt och beteenden på både individ- och samhällsnivå. Hur detta omhändertas i de olika kurserna framgår inte av det material som har varit tillgängligt om kurserna inför bedömningen, men kan med fördel utvecklas.

Internationalisering

Internationalisering är ett viktigt område där också de kulturella perspektiven kommer in. Internationalisering och kultur behandlas i kurserna utifrån (den militära) kontexten att vara och agera någon annanstans än i Sverige och i en annan kultur än vår. Med tanke på Sveriges Solidaritetsförklaring och tecknande av Världlandsstödsavtal med NATO kan kursen utvecklas till att behandla perspektivet att ta emot andra till oss, att ta emot stöd hos oss, i Sverige och i våra organisationer. Detta berör även den civila delen av samhället, vilket t.ex. blev en realitet under sommaren 2018 med torka och skogsbränder då civila enheter från andra länder verkade i Sverige och inom ramen för krisledningsorganisationer här i Sverige.

C) STYRKOR/FRAMGÅNGSFAKTORER

Nedan följer en sammanfattning av de främsta styrkorna som framkommit i bedömningen av LUPF-kurserna.

- **Utformning, innehåll, examination mm**

Flertalet faktorer framstår som styrkor i och kring de utvärderade kurserna. Lärarlagstanken samt kollegiala, pedagogiska fora är en styrka för utveckling och genomförande av kurserna.

En annan styrka är att det finns en tydlig progression i metodinslagen och det tydliga etikfokus som finns är ett värdefullt och viktigt inslag i kurserna.

Lärandemålen är tydliga och begripliga. De nationella examensmålen nr 1-6 (av totalt 8) är väl täckta med spridning över flera kurser och delkurser samt visar på en god progression.

- **Forskningsanknytning**

En god forskningsanknytning framkommer i de studerade examensarbetena. Uppsatserna täcker väl av tidigare forskning, är av god kvalitet, visar på metodologisk medvetenhet och är språkligt habila.

Relativt mycket av litteraturen på kurserna är på engelska och innehållet förefaller vara relevant relativt egen pågående forskning inom ämnet.

Det finns disputerade lärare inom för kurserna relevanta ämnesområden (se lärarkompetens nedan).

Datum
2020-01-30

- **Lärarkompetens**

Delar av personalen är disputerad i för LUPF relevanta och angränsande ämnen (psykologi, sociologi, pedagogik, arbetsvetenskap och statsvetenskap) när disputerade inom det mer avgränsade ämnet LUPF inte finns tillgängliga.

I undervisningen nyttjas delvis av LUPF-lärare egna framtagna material/texter. Kursvärderingarna framför inget som skulle påtala bristande lärarkompetens.

- **Lärandemiljö**

Utifrån underlag och intervjuer med studenterna bedömer vi att den pedagogiska miljön, frikopplad från den nyinförda och rent tekniska Canvas-miljön, håller en god nivå och är tillmötesgående vad gäller studenternas behov och önskemål.

- **Studentinflytande**

Sammantaget framstår möjligheterna till studentinflytande som goda och utbildningen arbetar aktivt med att förbättra de områden där aktiviteten varit bristfällig. Det har redan vidtagits åtgärder för att öka deltagande, speciellt inom området kursutvärderingar, med goda resultat. Bl.a. sker en skriftlig återföring från resultaten av kursvärderingarna till studenterna.

Ett konkret exempel på när studenters synpunkter resulterat i en förändring av utbildningen lyfts i form av omarbetningen av metodinslagen. Denna typ av återkoppling är av stor betydelse då den både ökar upplevelsen av och bekräftar att studenter har makt att påverka sin utbildning.

Studenter ges även i viss mån ett informellt studentinflytande, enligt självvärderingen, i form av att studentrepresentanter kan konsulteras angående schemaläggning över julen och utformning av kursutvärderingsprocessen.

- **Jämställdhet, genus och mångfald**

Det finns en medvetenhet och kunskaper om genus-/jämställdhetsperspektiv som syns framförallt i valet av litteratur på flertalet kurser. Lärarna har också egen kompetens inom genusområdet vilket också framkommer vid intervjuerna.

- **Arbetslivsfrämjande, hållbarhet och internationalisering**

Inom området Ledarskap under påfrestande förhållanden finns breda kurser med intressanta och relevanta infallsvinklar och med relevant metodutbildning som kan komma till nytta t.ex. i analys- och planeringsfunktioner i kris-/krigs-staber, för sådant som kräver handling och som stärker förmågan att förebygga och motstå krissituationer. Det är kurser lämpliga för personer som har arbetslivserfarenhet eller för att ingå som en del i grundläggande utbildning för yrken som är av operativ (kris-) karaktär.

D) SVAGHETER/UTVECKLINGSOMRÅDEN

Nedan presenteras de främsta svagheter och de utvecklingsområden som gruppen funnit i bedömningen av LUPF-ämnet.

- **Nyckeltal**

Då antalet studenter som följer fortsättnings- och påbyggnadskurserna endast är ett fåtal, behöver en noggrann analys av studerandeunderlaget göras om dessa kurser omvandlas till att ingå i ett mastersprogram.

Datum
2020-01-30

- **Utformning, innehåll, examination mm**

Det verkar inte förekomma något kontinuerligt arbete med de nationella examensmålen i samband med kursutveckling och kursrevideringar. I självvärderingen står om de nationella examensmålen: "Det är inget vi arbetar aktivt med". Detta arbete bedöms behöva formaliseras.

Genus, jämställdhet, mångfald, likabehandling osv, kan behöva tydliggöras vad gäller den röda tråden från lärandemål, till genomförande och litteraturval, men kommenteras som separat utvärderingsområde längre ner på s. 9.

Examinationer: Skrivningar kring examinerande/obligatoriska inslag är otydliga i kursplanerna.

Vissa skrivningar/aspekter av de nationella examensmålen används inte (eller i låg grad) i skrivningar av lärandemål, t.ex. vad gäller utvecklandet av en kritiskt granskande förmåga, muntlig förmåga mm.

Delkursernas lärandemål täcker inte på ett tydligt sätt upp de nationella examensmålen nr. 7 och 8.

- **Forskningsanknytning och Lärarkompetens**

I självvärderingen sägs att fler adjunkter bör rekryteras, vilket strider mot FHS inriktning att rekrytering bör ske på nivån lektor och högre, och det motsägs av lärarrepresentanter under intervjun. Särskilt om LUPF delvis kommer att ingå i ett nytt mastersprogram blir frågan om disputerade lärare och gärna en professor av stor vikt. Vid intervjuer framkommer att rekrytering av lektorer och en professor är under process i relation till skapandet av ett nytt mastersprogram.

- **Lärandemiljö**

Utifrån ett studentperspektiv (och till viss del från lärarhåll) har det uppmärksammats återkommande problem med Canvas-plattformen och dess funktionalitet samt vissa lärares användning av Canvas. Detta beskrivs ha resulterat i svårigheter för studenterna att tolka scheman och att få återkoppling på sina prestationer på ett korrekt sätt och i tid.

- **Studentinflytande**

Under åren har det varierat vad gäller studentmedverkan i ÄR. Under 2018 fungerade detta väl enligt självvärderingen. Under 2019 har studentmedverkan avtagit och en plan eller strategi från utbildningens sida för hur man skulle kunna få till stånd ett mer konsekvent deltagande vid ÄR skulle kunna vidtas. Det är dock kårstyrelsens ansvar att utse och nominera studentrepresentanter. Utvecklingsområdet handlar därför framförallt om en kontinuerlig dialog mellan utbildningen och kåren för att underlätta för varandra vad gäller detta arbete. Även svarsfrekvensen på kursutvärderingarna kan ökas genom ett samarbete om relevanta åtgärder med kåren.

- **Jämställdhet, genus och mångfald**

Det saknas lärandemål inom temat jämställdhet, genus och mångfald/lika villkor. Lärandemål mot detta område finns endast uttryckt i kursplanerna vid ett tillfälle för totalt tre kurser om 90 hp (på fortsättningskursens delkurs 1) och då i relation till genus-/jämställdhet.

Temat kring mångfald/lika villkor/etnicitet syns inte i så stor omfattning vad gäller litteraturval. Däremot finns mycket litteratur på genus-/jämställdhetsområdet.

Datum
2020-01-30

- **Arbetslivsfrämjande, hållbarhet och internationalisering**

Arbetsliv

I självvärderingen uttrycks en hög medvetenhet om att kopplingen till arbetslivet skulle behöva fördjupas och inom vilka områden dessa insatser kan riktas. Studentrepresentanterna framförde också vid intervjuerna att de gärna skulle ha sett ett något större inslag av verksamhetskopplade övningar eller besök. Gruppen instämmer i att arbetslivskopplingarna behöver tydliggöras inom LUPF-ämnets kurser.

Den först besvarade frågan i självvärderingen angående arbetsmarknad avslutas med "En fortsatt möjlig åtgärd med detta är att nu rikta oss externt för att undersöka hur möjligheterna på arbetsmarknaden faktiskt ser ut för våra studenter". Detta tolkar gruppen som att det finns en osäkerhet angående hur arbetsmarknaden ser ut och vilka delar av arbetsmarknaden som är intresserad av personer som har examinerats i ämnet. Det har inte gjorts någon tydlig uppföljning av var alumner som läst detta ämne har hamnat efter utbildningen, vilket är en svaghet.

Hållbarhet

Överlag har kurserna som helhet ett tydligt genus-/jämställdhetsperspektiv (åtminstone vad gäller litteraturval), ett perspektiv som ingår i ett av hållbarhetsmålen. Hur övriga relevanta hållbarhetsmål omhändertas i de olika kurserna framgår inte av det material som har varit tillgängligt för gruppen inför bedömningen. I intervjuerna framkommer också att detta är ett bristområde.

Internationalisering

Internationella perspektiv i LUPF har vissa brister. Internationalisering och kultur behandlas i kurserna utifrån (den militära) kontexten att vara och agera någon annanstans än i Sverige och i en annan kultur än vår. Kurserna kan utvecklas till att behandla perspektivet att ta emot andra till oss, att ta emot stöd hos oss, i Sverige och i våra organisationer.

E) FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRDER

Nedan presenteras de förslag till åtgärder som är relevanta i relation till gruppens bedömning av utvecklingsområden. Ibland är åtgärdsförslagen även baserade på den information vi fått om det mastersprogram som är under utveckling där LUPF är tänkt att ingå.

- **Nyckeltal**

Fortsättnings- och påbyggnadskurserna skulle behöva ses över (förkunskapsmässigt, innehållsmässigt, mm.) för att locka fler sökanden.

Om dessa kurser stöps om in i ett mastersprogram, behöver förkunskapskraven, kritisk massa för genomförande, om programmet ska gå på engelska för att locka internationella sökanden eller inte, och om programmet ev. endast ska vara ettårigt och avslutas på magisternivå, diskuteras noggrant. Detta då program även med breda ingångar har svårt att behålla studenter på det femte året/mastersåret.

- **Utformning, innehåll, examination**

För ökad spårbarhet mot examinationsmålen bör lärandemålen på kurserna anges i de tre kunskapsformer som används i de nationella examensmålen: 1) kunskap och förståelse, 2) färdighet och förmåga, samt 3) värderingsförmåga och förhållningssätt.

Datum
2020-01-30

Använd målmatrisformatet för att göra en analys kring lärandemålen kopplingar till examensmålen (se bilaga 1). Använd då också begrepp från de nationella examensmålen i formuleringar av lärandemålen där så är relevant.

Formalisera målmatrisarbetet till att följas upp och justeras vid samtlig kursutveckling och vid kursrevideringar.

Skrivningar kring examinerande/obligatoriska inslag behöver tydliggöras i kursplanerna.

Konstruktiv länkning kan göras tydligare i kurserna så att lärandemål, innehåll och litteraturval på ett tydligare sätt håller en röd tråd (gäller t.ex. området kring genus/jämställdhet och mångfald).

Om enbart grundkursen (A) ska ges fristående i framtiden bör lärandemålen ses över, för att ge mer djup i utbildningen (framförallt med fler kopplingar mot värderingsmålen).

- **Forskningsanknytning**

Öka forskningsanknytningen om/när ämnet, inom ramen för det kommande mastersprogrammet, skall undervisas på avancerad nivå, t.ex. genom tillsättning av en professor (se lärarkompetens nedan).

Initiera forskningsanknytning på en högre abstraktionsnivå inom ramen för arbetet med kursutveckling på avancerad nivå.

- **Lärarkompetens**

Gruppen stödjer tillsättandet av en professor inom ramen för LUPF och framförallt om det beslutas att det ska ges ett mastersprogram inom området. Om kompetenta personer inom det lite snävare området LUPF inte föreligger bör angränsande ämnen som psykologi, sociologi och pedagogik med ledarskapsinriktning kunna vara av intresse.

Docenter bör gå den pedagogiska vidareutbildningen HPed3 för att få handleda doktorander och forskare och fler disputerade bör eftersträva docentur för att få agera i akademiska sammanhang (examinator på forskarnivå, ledamot i betygsnämnd på forskarnivå osv.) för att stärka LUPF-forskarmiljön.

- **Lärandemiljö**

De tekniska problem som finns med Canvas och i länknigen mellan Canvas och andra system behöver åtgärdas och kan inte läggas på lärare själva att hantera. Alla kurslärare bör vidare ha adekvat Canvas-utbildning (vilket är ett ledningsansvar).

Det framgick att det fanns en osäkerhet huruvida lärare deltagit vid de utbildningstillfällena som erbjudits av biblioteket för att lära sig att använda Canvas. Som åtgärd skulle dessa tillfällen kunna schemaläggas och bli obligatoriska istället för frivilliga för att säkerställa att lärarna kan tillgodogöra sig Canvas tillfullo.

- **Studentinflytande**

Utvecklingsområden för studentinflytande handlar framförallt om att föra en kontinuerlig dialog mellan representanter för utbildningen och kåren för att underlätta för varandra vad gäller detta arbete.

Ett sätt att komplettera lärar- och studentmöten kan vara genom att ordna ett möte med studierektorn för LUPF, för att få möjlighet att framföra synpunkter eller kritik på utbildningen, vilket framkommit som förslag i utvärderingen från 2017.

Datum
2020-01-30

Att kursutvärderingen skrivs för hand vid en introduktionsföreläsning inför nästa delkurs skulle kunna ge en högre svarsfrekvens, även om anonymiseringen riskeras. Ett annat alternativ kan vara att göra kursutvärderingen mer synlig och rikta uppmärksamhet mot den på plattformen där den laddas upp.

Åtgärden om att lägga in kursutvärderingen som ett schemalagt, men frivilligt moment, och därigenom kunna skicka ut påminnelser, bedömer vi som ett gott initiativ för att bidra till en ökad svarsfrekvens.

Skriftlig återföring på resultaten av studenternas kursvärderingar görs redan idag. En ytterligare åtgärd kan vara att kommunicera den tidigare terminens studenters synpunkter på kursen och hur det har lett till förändringar, muntligen, i samband med kursutvärderingen. Det kan motivera fler studenter att ta sig tid att svara på de skriftliga utvärderingarna.

- **Genus, jämställdhet och mångfald**

Mångfald- och likavillkorsperspektiven bör synas tydligare i lärandemål, kursbeskrivningar och litteraturval.

Det saknas lärandemål även för genus- och jämställdhetstemat. Detta finns formulerat endast vid ett tillfälle, vid en av kurserna, trots att det finns representerat i litteraturen mycket oftare.

Det behövs en tydligare konstruktiv länkning vad gäller dessa teman så att de syns i både lärandemål, kursbeskrivningar och litteraturval.

- **Arbetslivsfrämjande, hållbarhet och internationalisering**

Arbetsliv

I avsaknad av praktik (verksamhetsförlagd utbildning) kan istället andra typer av arbetslivs-/yrkeskopplade verksamheter, i form av studiebesök, övningar eller dylikt, erbjudas. Endast gästföreläsningar bedöms vara för begränsat för att ge relevant arbetslivskoppling.

En utbildning *om* ledarskap kan, trots att den inte är *i* ledarskap, innehålla moment som ger studenter möjlighet att träna sig i hur kunskaperna kan appliceras i praktiken.

Analyser av vilken målgrupp som kurserna vänder sig till uppfattas vara otydlig och kan riskera att FHS inte når den/de tänkta målgruppen/-erna. Gruppen föreslår, för att nå "Blåljusmyndigheter" som polisen, räddningstjänsten men även ambulanssjukvården, att söka aktiva samarbeten med dessa. Att nå ut till regioner, kommuner och Länsstyrelser, vilka har till uppgift att hantera kriser och höjd beredskap inom sitt geografiska område, kan också bredda målgruppen och basen för kurserna.

Gruppen anser det inte som nödvändigt att skilja på civilt och militärt ledarskap som kurserna gör i nuvarande upplägg. Gruppens bedömning är att ledarskap inom det civila och det militära inte skiljer sig åt i någon större utsträckning, mer än vad gäller vissa organisatoriska förutsättningar.

Hållbarhet

Hållbarhetsmålen och hållbar utveckling är ett tidigare konstaterat bristområde som knyter an till samhällets krisberedskap och är därför viktigt att utveckla och tydliggöra i relation till LUPF-ämnet. Syftet med svensk krisberedskap är att värna befolkningens liv och hälsa, samhällets funktionalitet och förmågan att upprätthålla våra grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter. Samhällets krisberedskap utgör grunden för civila försvarets uppgifter att värna civilbefolkningen, säkerställa de samhällsviktiga funktionerna och stödja Försvarmakten.

Datum
2020-01-30

Internationalisering

Internationella perspektiv i LUPF har vissa brister. Kurserna bör tydliggöra de internationella perspektiven och utvecklas till att också ta upp området att ta emot stöd hos oss, i Sverige och i våra organisationer, från andra länder.

F) OMDÖME UTBILDNINGENS KVALITET:

Tillfredsställande

Behov av utveckling

Motivering: Utbildningens kvalitet bedöms vara tillfredsställande, men det finns områden att arbeta vidare med för att ytterligare höja kvaliteten på kurserna och för att möta kvalitetskrav som kan finnas om några av kurserna ska ingå i ett framtida mastersprogram. Tänkbara åtgärder beskrivs ovan under område E.

Datum
2020-01-30

Bilaga 1: Målmatris

Grundkurs

Examensmål	Grundkurs	Grundkurs	Grundkurs	Grundkurs
kandidat	Delkurs 1	Delkurs 2	Delkurs 3	Delkurs 4
Innehåll	översiktlig introduktion	centrala ledarskapsteoretiska perspektiv	ledarskapsutmaningar i civila krissituationer	ledarskap i militära kontexter
1) (KF) visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet kunskap om områdets vetenskapliga grund, kunskap om tillämpliga metoder inom området, fördjupning inom någon del av området samt orientering om aktuella forskningsfrågor	<p>redogöra för faktorer som är relevanta för ledarskap som fenomen, på individuell, organisatorisk och samhällelig nivå</p> <p>redogöra för hur utövandet av ledarskap utgör ett kognitivt och emotionellt arbete påverkat av organisatoriska och samhälleliga förutsättningar och normer</p> <p>beskriva ledarskapets särskilda problem och utmaningar i samband med påfrestande situationer och kunna redogöra för skillnader mellan ledarskap under normala förhållanden och ledarskap under påfrestande förhållanden</p>	redogöra för och förklara ledarskapsteoretiska grunder i form av dess olika perspektiv, teorier och begrepp	redogöra för centrala ledarskapsutmaningar som är relaterade till påfrestningar på det civila samhället, samt mer specifikt till civila insatser, och förklara hur dessa kan belysas utifrån olika ledarskapsteoretiska perspektiv	redogöra för centrala ledarskapsutmaningar som är relaterade till militära insatser och förklara hur dessa kan belysas utifrån olika ledarskapsteoretiska perspektiv
2) (FF) visa förmåga att söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information i en problemställning samt att kritiskt diskutera företeelser, frågeställningar och situationer		diskutera ledarskap utifrån analysnivåerna individ, dyad, grupp och organisation	diskutera hur processer på såväl mikro-, meso- och makronivå kan påverka ett målinriktat agerande i en påfrestande situation	diskutera hur processer på såväl individuell, som grupp- och organisationsnivå kan påverka ett målinriktat agerande i en påfrestande situation
Examinationsformer	Individuell skriftlig tentamen. Obligatoriskt deltagande i seminarieverksamhet.	Individuell skriftlig tentamen. Obligatoriskt deltagande i seminarieverksamhet.	Individuell skriftlig tentamen. Obligatoriskt deltagande i seminarieverksamhet.	Individuell skriftlig tentamen. Obligatoriskt deltagande i seminarieverksamhet.

Datum
2020-01-30

Fortsättningskurs

Examensmål	Delkurs 1	Delkurs 2	Delkurs 3	Delkurs 4
kandidat				
Innehåll	kulturella faktors betydelse för ledarskap vid internationell och nationell samverkan	etiskt ledarskap med utgångspunkt i ledarskapsteorier och ett professionsetiskt förhållningssätt	färdigheter som studenten behöver för uppsatsarbetet	mindre uppsatsarbete
1) (KF) visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet kunskap om områdets vetenskapliga grund , kunskap om tillämpliga metoder inom området, fördjupning inom någon del av området samt orientering om aktuella forskningsfrågor	analysera och beskriva olika typer av kulturbegrepp	beskriva och analysera olika etiska perspektiv	beskriva och problematisera olika vetenskapsteoretiska perspektiv	
			redogöra för den vetenskapliga forskningsprocessen och vad som kännetecknar vetenskapliga artiklar och rapporter (texter)	
2) (FF) visa förmåga att söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information i en problemställning samt att kritiskt diskutera företeelser, frågeställningar och situationer			bearbeta och utföra enklare analyser av kvalitativa och kvantitativa data	utforma och skriva en uppsats utifrån god forskningssed, lämplig forskningsmetod och angivna formalieregler
3) (FF) visa förmåga att självständigt identifiera, formulera och lösa problem samt att genomföra uppgifter inom givna tidsramar	identifiera hur kulturellt grundade förhållningssätt påverkar förutsättningarna för ledarskap i internationella och nationella insatser och kriser	identifiera etiska aspekter av ledarskap utifrån olika ledarskapsteorier		självständigt identifiera och behandla ett begränsat forskningsproblem relaterat till ämnet ledarskap under påfrestande förhållanden
4) (FF) visa förmåga att mundtligt och skriftligt redogöra för och diskutera information, problem och lösningar i dialog med olika grupper			diskutera tillämpningen av olika vetenskapliga metoder med relevans för ämnet ledarskap under påfrestande förhållanden	försvara den egna uppsatsen och genomföra opposition av en annan students uppsats
5) (FF) visa sådan färdighet som fordras för att självständigt arbeta			planera en vetenskaplig undersökning och	utforma och skriva en uppsats utifrån god forskningssed, lämplig

Datum
2020-01-30

inom det område som utbildningen avser			motivera val av metoder	forskningsmetod och angivna formalieregler
6) (VF) visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällliga och etiska aspekter	problematisera kulturella förhållningssätt utifrån olika normer och värderingar inkluderande ett genusperspektiv	problematisera olika etiska perspektiv utifrån faktiska ledarskapssituationer		
<i>Examinationsformer</i>	<i>Individuell skriftlig tentamen. Obligatoriskt deltagande i seminarieverksamhet.</i>	<i>Individuell skriftlig tentamen. Obligatoriskt deltagande i seminarieverksamhet.</i>	<i>Individuell skriftlig tentamen. Obligatoriskt deltagande i seminarieverksamhet.</i>	<i>Individuell skriftlig tentamen. Obligatoriskt deltagande i seminarieverksamhet.</i>

Påbyggnadskurs

Examensmål	Delkurs 1	Delkurs 2	Delkurs 3
kandidat			
Innehåll	aktuella forskningsperspektiv	fördjupa studentens metodologiska kunskaper och färdigheter	SA
1) (KF) visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet kunskap om områdets vetenskapliga grund , kunskap om tillämpliga metoder inom området, fördjupning inom någon del av området samt orientering om aktuella forskningsfrågor	redogöra för delar av den aktuella forskningsfronten inom ledarskapsämnet som har särskild relevans för ledarskap under påfrestande förhållanden	redogöra för olika vetenskapsteoretiska perspektiv redogöra för innebörden av olika metodologiska begrepp och kritiskt granska etablerade kvalitativa och kvantitativa analysmetoder och deras tillämpningsområden	
2) (FF) visa förmåga att söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information i en problemställning samt att kritiskt diskutera företeelser, frågeställningar och situationer		genomföra en kvalitativ analys av ett fenomen relaterat till ämnesområdet	självständigt avgränsa, utforma och skriva en uppsats med relevans för ledarskap under påfrestande förhållanden
3) (FF) visa förmåga att självständigt identifiera, formulera och lösa problem samt att genomföra uppgifter inom givna tidsramar	identifiera några viktiga kunskapsluckor , och därmed också forskningsbehov, inom ramen för ämnet ledarskap under påfrestande förhållanden		

Datum
2020-01-30

4) (FF) visa förmåga att muntligt och skriftligt redogöra för och diskutera information, problem och lösningar i dialog med olika grupper	genomföra en egen teoretisk fördjupning inom ett delområde samt kunna förmedla denna muntligt och skriftligt		självständigt försvara den egna uppsatsen och genomföra opposition av en annan students uppsats utifrån: 1) problemformulering; 2) metodologiska val; 3) forskningsetiska avväganden; och 4) slutsatser utifrån resultaten
5) (FF) visa sådan färdighet som fordras för att självständigt arbeta inom det område som utbildningen avser			självständigt avgränsa, utforma och skriva en uppsats med relevans för ledarskap under påfrestande förhållanden
6) (VF) visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällliga och etiska aspekter	redogöra för de ledarskapsteoretiska perspektiv som idag dominerar inom praktiken och den samhälleliga diskussionen, samt kunna kritiskt granska dessa perspektivs styrkor och svagheter	analysera olika typer av forskningsdesign och metod i relation till forskningsproblem, praktiska förutsättningar och etiska överväganden	
<i>Examinationsformer</i>	<i>Individuell skriftlig tentamen. Obligatoriskt deltagande i seminarieverksamhet.</i>	<i>Individuell skriftlig tentamen. Obligatoriskt deltagande i seminarieverksamhet.</i>	<i>Uppsats, försvar och opposition. Obligatoriskt deltagande i seminarieverksamhet.</i>

Datum
2020-01-30

Aktiva verb och beskrivningar i lärandemål

Examensmål	Aktiva verb/ beskrivningar i lärandemål
1) (KF) visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet kunskap om områdets vetenskapliga grund , kunskap om tillämpliga metoder inom området, fördjupning inom någon del av området samt orientering om aktuella forskningsfrågor	Redogöra för, Beskriva, Redogöra för skillnader
2) (FF) visa förmåga att söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information i en problemställning samt att kritiskt diskutera företeelser, frågeställningar och situationer	Diskutera, Analysera, Problematisera, Utforma och skriva, Bearbeta och utföra enklare analyser, Genomföra en kvalitativ analys
3) (FF) visa förmåga att självständigt identifiera, formulera och lösa problem samt att genomföra uppgifter inom givna tidsramar	Identifiera, Identifiera hur, Identifiera viktiga kunskapsluckor (forskningsbehov), Självständigt identifiera och behandla ett begränsat forskningsproblem
4) (FF) visa förmåga att muntligt och skriftligt redogöra för och diskutera information, problem och lösningar i dialog med olika grupper	Diskutera tillämpningen av, Genomföra en teoretisk fördjupning och förmedla muntligt och skriftligt, Försvara egen uppsats
5) (FF) visa sådan färdighet som fordras för att självständigt arbeta inom det område som utbildningen avser	Planera en vetenskaplig undersökning, Utforma och skriva en uppsats
6) (VF) visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällliga och etiska aspekter	Problematisera kulturella förhållningssätt utifrån normer och värderingar, Problematisera etiska perspektiv, Redogöra för och kritiskt granska ledarskapsteoretiska perspektiv, Kritiskt granska etablerade analysmetoder, Analysera olika typer av forskningsdesign och metod
7) (VF) visa insikt om kunskapens roll i samhället och om människors ansvar för hur den används	(Identifiera hur kulturellt grundade förhållningssätt påverkar förutsättningarna för ledarskap i internationella och nationella insatser och kriser)
8) (VF) visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att utveckla sin kompetens	NIL